

TISKOVÁ ZPRÁVA

Praha 13. srpna 2026

Akademie věd ČR
Národní 1009/3, 110 00 Praha 1
www.avcr.cz

MODRÁ KREV PŘED I ZA OBJEKTIVEM. ŠLECHTA SEHRÁLA VÝZNAMNOU ROLI V ROZMACHU FOTOGRAFIE

Aristokraté nebyli jen pasivními zákazníky komerčních fotografických ateliérů, ale také mecenáši, sběrateli i průkopníky nového média a významně přispěli k rozvoji fotografie v 19. století. Patřil mezi ně například kníže Klemens Metternich, jenž se o nový vynález začal zajímat krátce po jeho zveřejnění. Toto dosud přehlížené téma zkoumá tým Ústavu dějin umění Akademie věd ČR.

Jen několik týdnů poté, co svět obletěla zpráva o vynálezu daguerrotypie, se začal o novou zobrazovací metodu zajímat i rakouský kancléř Klemens V. L. kníže Metternich-Winneburg. Slavný politik a diplomat totiž patřil k prvním aristokratům, které fotografie nadchla. Díky svému postavení navázal kontakt přímo se spoluvynálezcem Louisem J. M. Daguerrem a získal od něj velkoformátovou daguerrotypii s motivem zátiší.

Fotografický vizionář

Tento unikátní snímek, dnes známý jako *Kynžvartská daguerrotypie*, vznikl ještě před oficiálním zveřejněním objevu. V roce 2017 byl zapsán na seznam UNESCO Paměť světa a v současnosti je k vidění ve stálé expozici Národního technického muzea.

„Metternichův příběh ukazuje, že šlechta se angažovala v rozvoji fotografie mnohem výrazněji, než se obecně soudí. Svými kontakty, sběratelstvím i podporou dalších průkopníků pomáhala nové médium šířit a rozvíjet,“ říká Petra Trnková z Ústavu dějin umění AV ČR, hlavní řešitelka projektu, který roli šlechty v rozmachu fotografie ve střední Evropě ve čtyřicátých až šedesátých letech 19. století zkoumá.

Metternichův aktivní zájem o fotografii tímto darem zdaleka neskončil. V následujících měsících a letech podporoval řadu průkopníků a jako jeden z prvních u nás se zajímal také o konkurenční vynález anglického vědce W. H. F. Talbota, tzv. kalotypii. Současně budoval vlastní fotografickou sbírku a systematicky podporoval instituce, které v dalších letech určovaly rozvoj fotografie ve střední Evropě, v čele s C. k. dvorní a státní tiskárnou ve Vídni. *„Na Metternichovo zaujetí navázal jeho syn Richard, který se stal náruživým fotoamatérem v době svého působení na rakouské ambasádě v Paříži na počátku*

Kontakt pro média: **Eliška Hadravová**
Divize vnějších vztahů SSČ AV ČR
press@avcr.cz
+420 737 349 484

Zuzana Řičářová
Ústav dějin umění AV ČR
ricarova@udu.cas.cz
+420 774 328 281

padesátých let 19. století, a fotografování se později věnoval také dlouholetý správce kynžvartských sbírek Paul Rath,“ doplňuje Petra Trnková.

Zapomenutí průkopníci

Přestože významná část zdejšího fotografického dědictví 19. století pochází ze šlechtických sbírek, historici aktivní roli aristokracie dlouho přehlíželi. Zatímco se badatelé zaměřovali především na působení profesionálních fotografů, příslušníky šlechty vnímali převážně jako zámožné pasivní zákazníky. Vliv aristokratů coby iniciátorů, mecenášů, sběratelů a samotných tvůrců v prvních desetiletích po vynalezení fotografie byl proto dosud reflektován pouze minimálně.

„Podstatným důvodem, proč zůstávalo téma desítky let opomíjeno, je poválečný vývoj v Československu. Konfiskace majetku a perzekuce vlastníků proměnily fotografie ve šlechtických sbírkách a archivech v ideologicky ‚nebezpečný‘ materiál a v rámci historiografie v tabuizované téma,“ vysvětluje Petra Trnková.

Po válce zůstávaly fotografické konfiskáty na okraji zájmu. Ve srovnání s obrazy, sochami nebo grafikami jim odborníci ani instituce nepřikládali velkou hodnotu. Zapomnění neunikly ani mimořádně cenné fotografie a fotografické soubory. Patří mezi ně například Kynžvartská daguerrotypie nebo rozsáhlá fotografická dokumentace rožmberského a novohradského panství, kterou si v padesátých a šedesátých letech 19. století objednal hrabě Jiří Jan Buquoy u několika vídeňských a jihočeských fotografů. Na zakázce pracoval i průkopník architektonické fotografie Andreas Groll, jindřichohradecká fotografka Františka Baumruková nebo baron Paul des Granges, který se později proslavil dokumentací antických památek.

Cíle projektu a mezinárodní rozměr

Tříletý výzkumný projekt Ústavu dějin umění AV ČR soustřeďuje pozornost na šlechtu a její nejbližší okruh coby aktivní hráče v rané éře fotografie. Právě ti totiž spoluvytvářeli podmínky pro rozvoj fotografické kultury a šíření odborného know-how. Jak prokázaly nedávné studie, zájem šlechty a její síť kontaktů měly na rozvoj fotografie v habsburské monarchii rozhodující vliv.

V první fázi se pozornost zaměří na fondy a sbírky Ústavu dějin umění AV ČR, Archivu Národního muzea a Národního památkového ústavu. Právě tyto instituce dnes spravují velkou část fotografií zajištěných po druhé světové válce tzv. Národní kulturní komisí. Ta měla za úkol dohlížet na zachování a případnou distribuci znárodněného kulturního majetku. Výzkum těchto fondů může zásadně změnit pohled na dějiny fotografie ve střední Evropě.

Projekt navíc nechce jen lépe poznat roli šlechty. Zároveň usiluje o to, aby se dějiny fotografie nevyprávěly téměř výhradně prostřednictvím úspěšných komerčních fotografů a izolovaných lokálních studií. Téma proto nahlíží v širším mezinárodním kontextu, zejména v návaznosti na výzkum ve Velké Británii a Francii.

Více informací:

Petra Trnková, Ph.D.
Ústav dějin umění AV ČR
+420 776 679 484
trnkova@udu.cas.cz

Projekt:

Zprostředkovatelé fotografie a uzavřená společnost. Šlechta jako katalyzátor rozvoje fotografie ve střední Evropě ve 40.–60. letech 19. století. Financováno Grantovou agenturou ČR.

Co je daguerrotypie? *Daguerrotypie byla první fotografickou technikou, která se ujala v praxi. Obraz vytvořený na povrchu postříbřené měděné desky je velmi citlivý na mechanické poškození, a proto jsou daguerrotypie zpravidla adjustovány pod sklem v rámech či kazetách. Každý kus je navíc unikátní a všechny dochované daguerrotypie jsou tak velmi cenné.*

Fotogalerie:

Obrázek 1: Louis J. M. Daguerre, *Ateliér umělce (Kynžvartská daguerrotypie)*, 1839 a. q., daguerrotypie v původní adjustaci, 15,5 × 21 cm / 48 × 52 cm, Národní památkový ústav – Územní památková správa v Lokti, SZ Kyžnart, inv. č. KY15550

Obrázek 2: Neznámý fotograf, *Šlechtická společnost v lázních Libverda*, 60. léta 19. století, albuminová fotografie, 22,6 × 30 cm / 31 × 39,5 cm, Zdroj: ÚDU AV ČR, Dokumentace, sbírka historických fotografií, inv. č. HF016438